

Nagrody Nobla roku 1999

Zgodnie z liczącą już prawie 100 lat tradycją (pierwsze Nagrody Nobla rozdano na samym początku naszego wieku) także i w tym roku, jak zwykle w październiku, Królewska Szwedzka Akademia Nauk przyznała te najbardziej w świecie prestiżowe nagrody, ufundowane przez szwedzkiego chemika i przemysłowca, wynalazcę dynamitu Alfreda Bernharda Nobla, i noszące jego imię. Tym razem – a nie zawsze tak bywało – werdykt niemal w pełni pokrył się z oczekiwaniami i odczuciami ogólnościowej społeczności naukowej, kulturalnej i politycznej, choć w ekonomii poważniej brano pod uwagę innych kandydatów. Nagrody Nobla w 1999 roku otrzymali:

○ W dziedzinie fizjologii i medycyny urodzony na Śląsku Amerykanin niemieckiego pochodzenia **Günter Blobel** (63 l.) z Rockefeller University w Nowym Jorku za odkrycie, w jaki sposób nowo powstałe białka przenikają do wnętrza siateczki śródplazmatycznej i trafiają do właściwych dla nich miejsc w komórce.

○ W dziedzinie fizyki Holendrzy **Gerardus't Hooft** (53 l.) i **Martinus J. G. Veltman** (68 l.) z Uniwersytetu Utrechckiego (Veltman, obecnie emeryt, od 1981 roku pracował w University of Michigan w Ann Arbor, USA) za stworzenie aparatu matematycznego dla teorii oddziaływań elektrosłabych – stanowiącej podstawę fizyki cząstek elementarnych – pozwalającego na precyzyjne obliczanie ich własności oraz charakteru zachodzących pomiędzy nimi związków.

○ W dziedzinie chemii Egipcjanin **Ahmed H. Zewail** (53 l.) z California Institute of Technology w Pasadenie za wynalezienie metody umożliwiającej fotografowanie, a tym samym obserwowanie cząsteczek podczas reakcji chemicznej i rozpoznawanie sterujących nią mechanizmów (chodzi tu o procesy zachodzące w czasie zaledwie femtosekund), dzięki której powstała nowa dziedzina chemii fizycznej – femtochemia.

○ W dziedzinie ekonomii Kadyjczyk **Robert A. Mundell** (67 l.) z Columbia University w Nowym Jorku za osiągnięcia w zakresie analizy polityki (dynamiki) pieniężnej i podatkowej w warunkach różnych ograniczeń

kursów wymiany oraz optymalnych obszarów walutowych (badania te w znaczący sposób przyczyniły się do powstania wspólnej waluty Unii Europejskiej – euro).

○ W dziedzinie literatury urodzony w Gdańsku Niemiec **Günter Grass** (72 l.), autor m.in. słynnego *Blaszanego bębna*, za całokształt twórczości, czyli jak podano w uzasadnieniu, „przepojone czarnym humorem opowieści, które portretują zapomniane oblicze historii”, ze szczególnym uwzględnieniem *Mojego stulecia*. Jak stwierdził H. Engdahl, sekretarz akademii, „jurorów nie interesowały kontrowersyjne poglądy Grassa, lecz wartość jego dzieła”.

○ Pokojową Nagrodę Nobla otrzymała założona w 1971 roku przez Fran-



cuza Bernarda Kouchnera międzynarodowa organizacja humanitarna **Lekarze bez granic** (Médecins Sans Frontières) niosąca bezinteresowną pomoc ofiarom wojen i klęsk żywiołowych na całym świecie niezależnie od ich przekonania politycznych, religijnych i przynależności rasowej. Przypominamy, że nagrodę tę przyznaje norweski Komitet Noblowski.

Wysokość Nagród Nobla jest zmienna, uzależniona od dochodów ustanowionej w testamencie przez Nobla fundacji. W tym roku każda z nich wyniosła około 960 tys. dolarów.

Obszerniejsze przedstawienie nagrodzonych osiągnięć zostanie zamieszczone w jednym z pierwszych przyszłorocznych numerów *Świata Nauki*.

HG

Polskie Noble

Od ośmiu już lat mamy również Polskie Noble. Tak nieoficjalnie nazywa się nagrody Fundacji na Rzecz Nauki Polskiej przyznawane rokrocznie wybitnym polskim uczonym za osiągnięcia i odkrycia, które stanowią istotny wkład w życie duchowe i postęp cywilizacyjny naszego kraju oraz zapewniają Polsce miejsce w nauce światowej. W 1999 roku otrzymali je:

○ W dziedzinie nauk humanistycznych i społecznych **prof. Mieczysław Tomaszewski** z Akademii Muzycznej w Krakowie za dzieło *Chopin. Człowiek, dzieło, rezonans* – nową oryginalną syntezę wiedzy o wielkim kompozytorze.

○ W dziedzinie nauk przyrodniczych i medycznych **prof. Maciej Żylicz** z Międzyuczelnianego Wydziału Biotechnologii Uniwersytetu Gdańskiego i Akademii Medycznej w Gdańsku za badania nad białkami regulatorowymi w systemie obrony komórki przed skutkami zmian środowiska zewnętrznego.

○ W dziedzinie nauk technicznych **prof. Zdzisław Kowalczyk** z Wydziału Elektroniki, Telekomunikacji i Informatyki Politechniki Gdańskiej za badania w zakresie automatyki, doty-

czące projektowania adaptacyjnych układów sterowania procesami czasu ciągłego.

○ W dziedzinie nauk ścisłych nagrody nie przyznano.

Nagroda FNP jest najwyższym w kraju wyróżnieniem za dokonania naukowe. Jej wysokość w tym roku wyniosła 50 tys. zł.

Dotychczasowymi laureatami Nagrody FNP zostali – w roku 1992: prof. Marian Biskup, prof. Ewa Kamler, prof. Aleksander Wolszczan; w roku 1993: prof. Wiesław Jędrzejczak, prof. Stanisław Woronowicz, prof. Kazimierz Sobczyk; w roku 1994: mgr Roman Aftanazy, prof. Krzysztof Selmaj, prof. Zbigniew Ryszard Grabowski; w roku 1995: prof. Teresa Michałowska, prof. Stanisław J. Konturek, prof. Adam Sobiczewski, prof. Maksymilian Pluta; w roku 1996: prof. Jerzy Gadomski, prof. Aleksander Koj, prof. Bohdan Paczyński; w roku 1997: prof. Andrzej Paczkowski, prof. Ryszard Gryglewski, prof. Tomasz Łuczak, prof. Antoni Rogalski; w roku 1998: prof. Janusz Sondel, prof. Andrzej Szczeklik, prof. Lechosław Latos-Grażyński, prof. Leszek Stoch.